

יהושע שקדי

מדען ראשי, רשות הטבע והגנים

להקת כלבים משוטטים, בשמורת ערבת עברונה, אפריל 2015 | צילום: רועי טלבי

[תוכן זה הוא חלק מרב-שיח. לחצו כאן לדיון המלא](#)

מדיניות ציד למטרת ויסות אוכלוסיות בעלי חיים

11 באפריל, 2016

גיליון אביב 2016 / כרך 7(1)

רשות הטבע והגנים היא האחראית, על פי החוק להגנת חיית הבר (התשט"ו-1955), למתן היתרי ציד. ישנם שלושה סוגי ציד המתבצעים כיום בישראל. מהשוני המהותי ביניהם נגזרת מדיניות שונה של רשות הטבע והגנים ביחס אליהם:

1. ציד לא חוקי – בציד זה נאבקות רשות הטבע והגנים באמצעות אכיפה.
2. ציד חיות המוגדרות כמותרות לציד – רשות הטבע והגנים גורסת ש"ציד ספורטיבי" הוא דבר שראוי שיחלף מן העולם. לפיכך יש לשנות את החוק להגנת חיית הבר, כך שיבוטל מעמד "חיית הציד" וייפסק ירי על פי רישיונות ועונות. הצעת חוק ברוח זו כבר הוגשה לכנסת.
3. ציד בעלי חיים למטרות ויסות אוכלוסיות בעלי חיים – מתן היתרים לסוג זה של ציד נדרש לצורך צמצום אוכלוסיות של מינים מתפרצים ומינים פולשים.

מינים מתפרצים הם מינים שאוכלוסיותיהם גדלות הרבה מעבר לכושר הנשיאה של השטח, בעיקר בגלל השפעת האדם. השפעת האדם היא לרוב אספקה של פסולת המשמשת מזון למינים המתפרצים, שברוב המקרים הם טורפים או מינים אוכלי-כול. שפע המזון מאפשר רבייה מוגברת ומעלה את שיעור השרידות, וכך אוכלוסיותיהם גדלות באופן חריג. מקור מרכזי נוסף למזון הוא התוצרת החקלאית עצמה.

ההשפעות של המינים המתפרצים על הטבע הן ישירות ועקיפות. בין הפגיעות הישירות ניתן למנות: נזקים לחקלאות; טריפה מוגברת של מינים אחרים, בעיקר כאלה שהסתגלו פחות לסביבת האדם; הפצת מחלות (כמות האינטראקציות בין פרטים גדלה עם הגידול באוכלוסייה, וכך עוברות מחלות מידבקות בין חיות הבר לבין עצמן ובין חיות הבר לחיות משק). בהיעדר פתרונות לבעיית הנזקים לחקלאות, ישנם חקלאים המתפתים להשתמש ברעל באופן בלתי חוקי כדי להדביר את המינים המתפרצים. הרעל זה גורמת לפגיעה עקיפה, ומביאה לתמותת פרטים מאוכלוסיות שאינן פוגעות בחקלאות, חלק מהם ממינים נדירים ובסכנת הכחדה.

דרכי הפעולה העיקריות שרשות הטבע והגנים נוקטת במטרה להקטין את גודלי אוכלוסיות המינים המתפרצים הן צמצום זמינות המזון (על-ידי טיפול בפסולת חקלאית) ויצירת חיץ בין חיות הבר לבין הפסולת החקלאית; דרך פעולה נוספת היא פגיעה נקודתית במקום מושבם של מינים מתפרצים או פולשים – סילוק אתרי קינון או אטימת מחילות. כשיעילות סל אמצעים זה אינה מספקת, יש ללוות את הפעולות גם בציד, שמבצעים פקחי רשות הטבע והגנים וגם ציידים. **לפיכך, המטרה המרכזית של הציד באמצעות היתרים היא לצמצם את אוכלוסיות המינים המתפרצים כדי למנוע פגיעה במינים בסכנת הכחדה וכדי לצמצם נזקים לחקלאות.**

מינים פולשים – מינים זרים שמקורם מחוץ לגבולות ישראל – פוגעים במינים מקומיים וגורמים גם הם נזקים לחקלאות. לפיכך, באופן דומה, רשות הטבע והגנים מאפשרת ציד באמצעות היתרים גם במינים פולשים.

נושא מרכזי שיש להידרש אליו הוא היעדר דרך מוסכמת להגדרת מין כמתפרץ, ולהגדרת מספר הפרטים שתותר הפגיעה בהם. ההגדרה של מין מתפרץ מתבצעת מקומית, בכל אזור פיקוח ומרחב. ניתנים היתרים לפגיעה בכ-20 מינים.

בשנים האחרונות השתכללו כלי איסוף הנתונים המשמשים לניטור אוכלוסיות בעלי חיים. ניהול הנתונים כמעט בזמן אמת מאפשר לאפיין מבעוד מועד עונות ואזורים שצפוי בהם עומס של מינים מתפרצים, ואף לחזות את המאמץ הנדרש לשם ויסות האוכלוסיות. **שינוי מהותי זה יאפשר לאפיין מחדש את מדיניות רשות הטבע והגנים בנושא ציד, שמטרתו העיקרית היא הקטנת אוכלוסיות של מינים מתפרצים ומינים פולשים.** באופן עקרוני ניתן יהיה לאפיין את מצב המין על פי שקלול נתוני ספירות, תצפיות אקראיות ותדירות התלונות על נזקים לחקלאות, ועל פי אפיון זה לקבוע את הצורך בוויסות אוכלוסייתו של כל מין ספציפית ומקומית.

פעולות הרג בעלי חיים, אף אם הן נעשות במטרה לצמצם פגיעה במיני בעלי חיים אחרים, מעוררות, כצפוי, תגובות רחבות מהציבור, מהתקשורת ואף מחברי הכנסת. כגוף ציבורי אנו קשובים לביקורת, ופועלים תמיד במטרה לשפר את מה שראוי לשפרו, תוך הסתמכות על יכולותינו המתקדמות.